

Tien jaar na de ramp

Tien jaar geleden werd vlucht MH17 neergehaald boven Oekraïne. Leden van het Rechtsbijstandsteam MH17 hielpen nabestaanden bij hun zoektocht naar waarheid en vergelding.

Advocaat Peter Langstraat

Moree Gelderblom Advocaten in Rotterdam

We bezochten met het rechtsbijstandsteam een aantal keren de vliegbasis Gilze Rijen, waar het wrak van de MH17 stond opgesteld. We konden ook in het wrak komen. De aanblik van de cockpit gaf een alleszeggende indruk van de verwoestende kracht van de Bukraket. Zoals één van onze teamleden zei: “Dichter bij de dood van de 298 slachtoffers kun je niet komen.”

Inmiddels heb ik ook twee zittingen meegemaakt bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) in Straatsburg. Het binnenkomen van de 21 rechters maakte indruk. Zij symboliseerden het internationale recht tegenover de Russische Federatie die zich aan het internationale recht niets gelegen laat liggen.

Er waren ook spannende momenten. Zo dreigden de onderhandelingen met de advocaten van Malaysian Airlines te mislukken. Gelukkig werd na vele maanden het onderlinge vertrouwen tussen partijen weer hersteld.

Enerverend was ook de dag van de uitspraak in de strafprocedure. Het was moeilijk te voorspellen welke kant het zou opgaan. Met driemaal levenslang als uitkomst lijken bijna alle nabestaanden vrede te hebben. Vooralsnog krijgt de strafzaak geen vervolg want het OM heeft het verdere onderzoek stopgezet. Ook is er weinig uitzicht op schadevergoeding door de Russische Federatie. De onderhandelingen tussen Nederland en Rusland zijn na het indienen door de statenklacht van Nederland gestaakt. Hopelijk komt er een vredesverdrag tussen Oekraïne en de Russische Federatie, waarin ook de financiële afwikkeling van de MH17-ramp wordt meegenomen. Helaas lijkt dat nu nog heel ver weg.’

‘VREDE MET DRIEMAAL LEVENSLANG’

‘A l enkele weken na de ramp meldden de eerste nabestaanden zich bij mij. Het is maar een betrekkelijk klein clubje van advocaten dat dit soort zaken kan doen. Mede op basis van ervaring met eerdere vlieg-rampen komen er al snel door allerlei partijen en instanties doorverwijzingen.

Daarna volgen maanden van overleg maar ook van indringende en emotionele gesprekken met nabestaanden die hun partner, kind, ouder, broer of zus zijn verloren. Vaak mensen die meerdere familieleden waren kwijtgeraakt. Veel momenten zullen mij altijd bijblijven. Net zoals het indrukwekkende spreekrecht van meer dan honderd nabestaanden tijdens het strafproces.

Rechtsbijstandsteam MH17

Het Rechtsbijstandsteam MH17 (RBT) staat (bijna) alle nabestaanden bij, in wisselende combinaties wegens de verschillende expertises die nodig zijn. Het kernteam dat vanaf het eerste moment betrokken is bij alle procedures bestaat uit de vijf letselschadeadvocaten Antoinette Collignon (Legaltree Advocaten, Amsterdam), Sander de Lang (SAP Letselschade Advocaten, Amersfoort), Peter Langstraat (Moree Gelderblom Advocaten, Rotterdam), Maya Spetter (Spetter advocaat & mediator, Amersfoort) en Evert Wytéma (Van Wassenauer Wytéma, Haarlem). Daarnaast maakten of maken de volgende advocaten deel uit van het team: de letselschadeadvocaten Veeru Mewa (VictimFirst Advocaten, Hoofddorp), Arlette Schijns (Beer advocaten, Amsterdam), Christa Wijnakker (Beer Advocaten, Amsterdam) en Marco Zwagerman (VictimFirst Advocaten). En de strafrechtadvocaten Ruth Jager (Dijkstra & Jager Advocaten, Amersfoort) en Maarten Pijnenburg (Dekens Pijnenburg Strafrechtadvocaten, Amsterdam) en de mensenrechtenadvocaat Flip Schuller (Prakken d'Oliveira Human Rights Lawyers, Amsterdam). Het RBT is betrokken bij verschillende procedures, waarvan sommige inmiddels zijn afgesloten. De procedure tegen Malaysia Airlines voor het verkrijgen van een schadevergoeding is afgerond. De strafzaak tegen vier daders is ook afgerond. Bij het EHRM loopt een procedure tegen de Russische Federatie, waarin het land verantwoordelijk wordt gesteld voor de dood van 298 burgers. Daarnaast begeleidt het RBT de nabestaanden bij allerlei aanverwante zaken, waaronder een procedure bij de International Civil Aviation Organisation (ICAO).

‘MET KUNST- EN-VLIEGWERK DOSSIERS SAMENSTELLEN’

Maya Spetter

Advocaat in Amersfoort

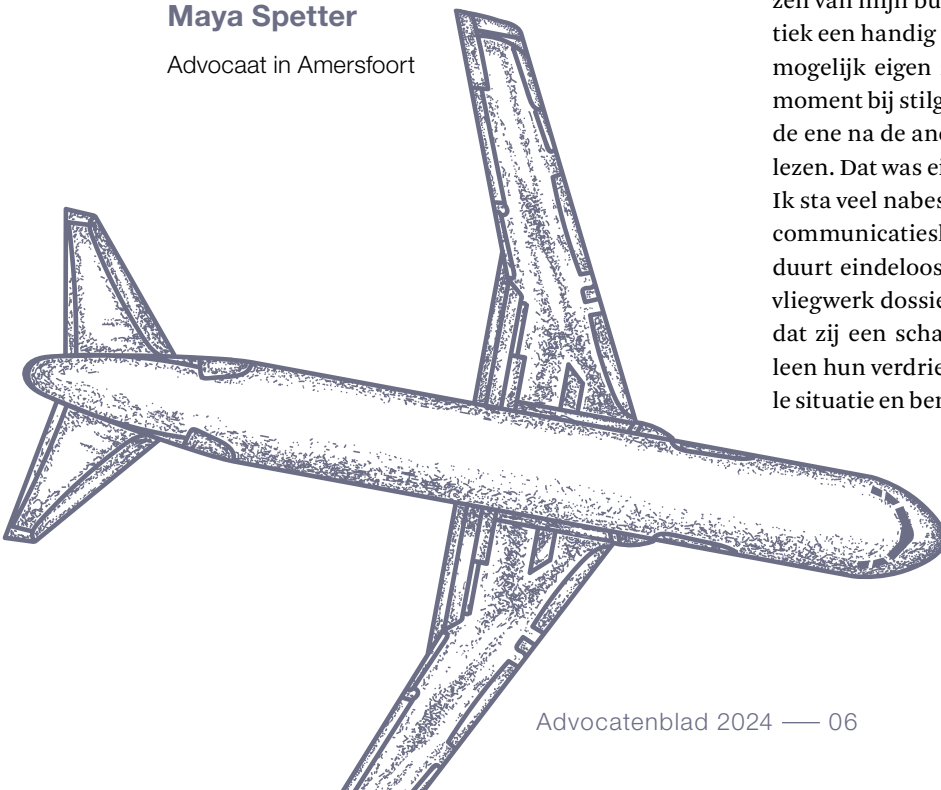
Het zwaarst aan deze zaak is het verdriet. Dat is er altijd en gaat nooit weg, ook op je professionele pad. Hoe ga je een gesprek aan met cliënten die je vertellen dat ze zes familieleden zijn verloren? Geen verjaardagen en feestdagen meer om te vieren, geen dagelijkse telefoontjes met je kind. Dat verdriet is onbeschrijfelijk.

Als team bieden we steun aan elkaar, maar in de afgelopen tien jaar heb ik me soms toch eenzaam gevoeld. Je weet dingen die je met niemand bespreekt. Er zijn ook veiligheidsissues geweest. Dat heeft op sommige momenten zwaar op ons gedrukt.

Ik ben jarig op 17 juli. Ik was aan het werk voordat we met de kinderen uiteten en op vakantie zouden gaan. De kinderen vroegen of ik het nieuws had gehoord van het neergestorte Nederlandse toestel. Ik wilde het eerst niet geloven. De volgende dag werd ik gebeld door nabestaanden of ik hen wilde bijstaan. Vanaf toen bepaalde de vliegcrash mijn dagelijks leven.

We zijn de eerste jaren intensief bezig geweest met de afwikkeling met Malaysia Airlines en allerlei ander verzekeringswerk. Toen dat achter ons lag, dienden wij een klacht in tegen Rusland bij het EHRM en begon de strafzaak tegen vier verdachten. We moesten ons het Oekraïense recht eigen maken. Het vele werk vergeet je, maar het spreekrecht van de nabestaanden blijft mij altijd bij. Ik heb veel verklaringen voorgelezen van mijn buitenlandse cliënten. We hadden logistiek een handig schema gemaakt, per advocaat zo veel mogelijk eigen zaken na elkaar. We hebben er geen moment bij stilgestaan dat je dan met een korte pauze de ene na de andere verdrietige verklaring moet voorlezen. Dat was eigenlijk te zwaar.

Ik sta veel nabestaanden uit Azië bij. Dat vergt andere communicatieskills, voorzichtig afstemmen. Alles duurt eindeloos via WhatsApp. Ik heb met kunst-en-vliegwerk dossiers samengesteld om ervoor te zorgen dat zij een schadevergoeding kregen. Ik ken niet alleen hun verdriet maar ook hun schrijnende financiële situatie en ben blij dat ik die heb kunnen verlichten.’

‘ALTIJD VERDIEPEN IN DE MENS ACHTER DE NABESTAANDE’

Een terugblik op tien jaar juridische afwikkeling MH17 roept bij mij veel emoties op. Er is zoveel gebeurd, er is zoveel over te zeggen. Er zijn zoveel bijzondere contacten geweest met mijn cliënten, een grote groep nabestaanden.

Ik heb mij altijd verdiept in de mens achter de nabestaande. De één was in staat om snel de draad van het leven op te pakken, de ander worstelt nog steeds met onverwerkte rouw en woede.

In november 2015 en maart 2018 ben ik in Kuala Lumpur geweest, beide keren om cliënten te ontmoeten. De eerste keer ook om te spreken met lokale advocaten in een poging om een internationale samenwerking te smeden. Ik was er steeds een kleine week. Veel indruk maakte de gesloten Aziatische cultuur waarin anders dan bij ons in Nederland weinig aandacht leek te zijn voor de massieve en massale rouw. Diepe indruk maakte op mij het gesprek met een wat oudere Maleisische man van Chinese afkomst, zijn zoon en schoondochter zaten in het vliegtuig. Hij was sinds hun overlijden als grootvader belast met de zorg over zijn drie heel jonge kleinkinderen. Zijn intens verdrietige blik staat in mijn geheugen gegrift.

In september 2021 hebben 104 nabestaanden in de strafzaak spreekrecht uitgeoefend.

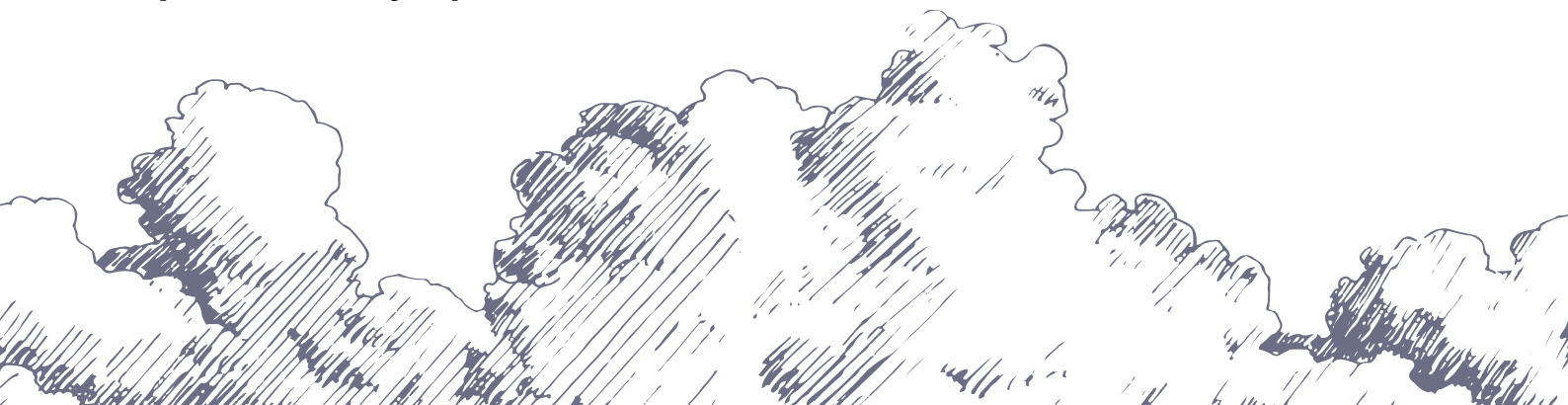
Ik ben vanuit het rechtsbijstandsteam verantwoordelijk geweest voor de indeling en het hele logistieke proces eromheen. De rechtbank heeft ons daarin in feite de vrije hand gelaten. Maar hoe bereid je zoiets voor? Er was bijvoorbeeld geen computersoftware beschikbaar, terwijl het een enorme puzzel was. Hoeveel nabestaanden per dag, hoelang spreektijd?

Ik weet nog goed dat ik maanden eerder ben begonnen om alle namen van de spreekgerechtigden op een papieren kaartje te zetten met een kleur die was geselecteerd aan de advocaat. Met heel veel denkwerk en letterlijk geschuif is daarmee een heel mooi programma in elkaar gezet. Hoe gek het ook klinkt, die weken spreekrecht waren een groot professioneel succes. ‘

Evert Wytema

Van Wassenaer Wytema in Haarlem

Antoinette Collignon

Legaltree Advocaten en Notarissen in Amsterdam

‘IEDER LEVERT EEN ONMISBARE BIJDRAGE’

‘D e dag van de ramp ging ik net op vakantie. Tijdens die vakantie werd ik benaderd met de vraag om deel te nemen aan het kernteam.

Binnen het team houd ik mij bezig met de internationale aspecten, de klachtprocedure bij het EHRM en contacten met buitenlandse advocaten die nabestaanden bijstaan. Daarnaast sta ik buitenlandse nabestaanden bij.

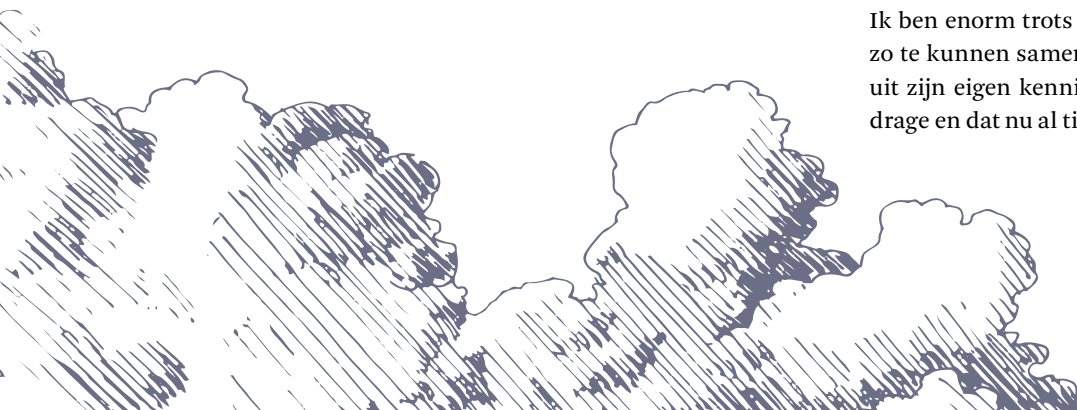
De strafzaak was bijzonder intensief. Samen met Arlette Schijns – die het leeuwendeel van de processtukken schreef – schreef ik onze visie over de schadevergoeding voor de nabestaanden en de internationaal privaatrechtelijke aspecten. Ik had urenlange Teams-gesprekken met Oekraïense advocaten om het Oekraïense recht te kunnen doorgronden en te zorgen voor een gedegen deskundigenrapport.

De uitoefening van het spreekrecht was het meest emotionele en zwaarste dat ik in mijn carrière heb meegemaakt. De verhalen van de nabestaanden, recht uit het hart, het leed en verdriet, de woede over de leugens en onverschilligheid van de verdachten en van Rusland. De roep om de waarheid en gerechtigheid. Het heeft mij erg aangegrepen en nog vastberadener gemaakt om door te gaan tot de waarheid boven tafel is gekomen.

Voor de klachtprocedure bij het EHRM werd mensenrechtenadvocaat Flip Schüller aan ons team toegevoegd. Hij en ook Liesbeth Zegveld hebben een enorme bijdrage geleverd om de zaak daar voor het voetlicht te brengen. Bijzonder waren de contacten met Russische mensenrechtenadvocaten die ons inzicht gaven in het Russische rechtssysteem.

Dat de Nederlandse Staat, mede om ons te ondersteunen, ook een interstatelijke klacht zou indienen, had ik nooit verwacht. En om dan ook nog eens naar Straatburg af te mogen reizen voor zittingen van het EHRM waarin naast de klacht van Nederland tegen Rusland ook de klachten van Oekraïne tegen Rusland werden behandeld, heb ik als buitengewoon bijzonder ervaren. En het is nog niet klaar.

Ik ben enorm trots op ons team. Het is bijzonder om zo te kunnen samenwerken. Ieder van ons levert vanuit zijn eigen kennis en karakter een onmisbare bijdrage en dat nu al tien jaar lang.’

‘GETWIJFELD OF IK MOEST DOORGAAN’

Ik herinner me nog goed dat ik op de terugweg was van mijn vakantieadres in Frankrijk toen MH17 werd neergeschoten. Binnen een uur ging mijn telefoon en kwam mijn vakantie abrupt ten einde. Vanaf dat moment domineerde MH17 mijn agenda. De afgelopen tien jaar zijn een enorme rollercoaster geweest, waarin ik vaak ten prooi viel aan twijfel. Twijfel of ik wel door moest gaan met deze zaak.

Dat begon in september 2017. We organiseerden een besloten bijeenkomst voor onze cliënten in Amersfoort waar we verschillende juridische strategieën, waaronder die tegen Rusland, bespraken. Ondanks het strenge deurbelid werd de volledige inhoud van de bijeenkomst de volgende dag op een Russische blog gedeeld, inclusief foto's vanuit de zaal en zelfs mijn pasfoto. Dat was een schokkende ervaring die me deed beseffen dat we te maken hadden met een machtige tegenstander. Vanaf dat moment werden we extra voorzichtig met het delen van informatie. Elektronische apparaten werden geweerd uit onze vergaderingen.

Maar het ging verder. Tijdens een van de spannendste periodes in het strafproces werden we geconfronteerd met enkele zeer intimiderende situaties. Situaties die voor de NCTV aanleiding waren om maatregelen te treffen. In wat voor een nare film waren we als advocatenteam ineens beland? Toen dat ook nog eens wereldkundig werd gemaakt, moest ik met mijn vrouw en jonge kinderen om tafel. Enerzijds om hen op gepaste wijze te informeren over de situatie, anderzijds om hen te waarschuwen dat ook wij mogelijk gevaar liepen. De twijfel sloeg toe. Moest ik doorgaan met deze zaak?

Gelukkig sloeg mijn twijfel om in strijdvaardigheid. Strijdvaardigheid door het immense leed dat de nabestaanden is aangedaan. Dat leed is onmeetbaar en kan niet in geld worden uitgedrukt. Wat wel helpt, is het streven naar waarheid, gerechtigheid en rekenschap. Daar gaat het om en daarvoor vechten wij al tien jaar.

De zaak is nog niet ten einde, maar ik geloof dat de waarheid uiteindelijk onomstotelijk zal komen vast te staan en dat Rusland rekenschap moet afleggen.'

Sander de Lang

SAP Letselschade Advocaten in Amersfoort